

Corpus iuris civilis – kodifikace římského práva provedená (kol. 530) na podnět Justiniána I. V této podobě justiniánské kodifikace se principy římského práva staly základem právního systému Byzantské říše. Ironie osudu – k sepsání římského práva došlo až ve chvíli, kdy Západořímská říše už neexistovala.

Justinián vládl ve východní říši velmi dlouho (527–565), chtěl obnovit slávu římského impéria, ne už ale v původní pohansko-antické podobě, ale v podobě křesťansko-helenistické. K tomu potřeboval mimo jiné také uspořádat klasické a poklasické římské právo: chtěl je sjednotit, uspořádat, zbavit archaismů, neužitečných formalismů, kolizí a kontraverzí. Justinián chtěl také toto staré právo přizpůsobit současné době, aby mohl prosadit dva své politické záměry: 1) absolutistické postavení basilea-císaře a 2) výlučné postavení katolické církve v oblasti věroučné a privilegované postavení duchovních.

K realizaci tohoto záměru přistoupil Justinián hned krátce poté, co nastoupil na trůn. K práci jmenoval zvláštní komisi odborníků.

1. **Novus Iustinianus Codex**, vyhlášen 7. dubna 529, byl to soubor dosud platných císařských nařízení a zákonů od doby císaře Hadriána. Tento spis měl nahradit starší právní sbírky, například Codex Theodosianus. Kodex musel být po 4 letech přepracován a znovu vydán, proto se nám původní znění nezachovalo. Nový kodex se jmenoval **Codex Iustinianus repetitae praelectionis**, měl 12 knih: 1. právo církevní a veřejné, 2.–8. právo soukromé, 9. právo trestní

2. **Digesta** (řecky **Pandektai**) – sbírka „práva starého“ (ius)

Vybraná komise měla za úkol vybrat ze spisů staré jurisprudence všechno platné, živé a užitečné, vybraná místa přehledně upravit, a dokonce i zmodernizovat, a tak zpřístupnit široké veřejnosti.

- digesta – od digero = uspořádat
- pandectae – z řeckého pandektai = všechno obsahující
- 50 knih -> tituly -> fragmenty; dílo vyšlo za 3 roky!
- většinou soukromé právo
- 47. a 48. kniha – právo veřejné – „libri terribles“

3. **Institutiones seu Elementa**

- učebnice práva, úvod ke studiu Digest
- velmi rychle ji vytvořili 3 odborníci na právo; vycházela z učebnice Gaiovy
- Struktura: 4 knihy (1. o osobách, 2. a 3. o věcech, 4. shrnuje nauky o soudním řízení)
- učebnice byla nevelkého rozsahu, výklad je stručný, psán snadno přístupnou formou; těšila se velké popularitě, byla hojně překládána, do češtiny v roce 1564

4. Rozsáhlé právní dílo dovršily **Narai** (latinsky **Novellae**), aktuální císařská nařízení vydaná v letech 534–569. Novellae byly většinou psány řecky a týkaly se převážně otázek práva veřejného, zejm. církevního a správního; nejdelší novela je 22. k právu rodinnému
V poměru k Digestům a Kodexu mají novely účinky derogací („lex posterior derogat priori“).

Tři svazky zákonů neměly oficiálně žádné souborné označení – císař jim říkal *tria volumina*. Název Codex iuris civilis (CIC) získaly až ve středověku, poprvé se s ním setkáváme roku 1583 v souborém vydání Dionysia Gothhofreda.

V 9. a 10. stol. byly Justiniánovy kodifikace a novely upraveny v tzv. **basilika**. Obsahovala 60 knih upravených tak, že pod jediný titul sváděla příslušná místa z Digest, Kodexu, Novel a výtahu z Institucí. Při soupisu Basilik však kodifikátoři nepoužívali originální Justiniánovy texty, ale řecké výtahy.

V 11. století se Justiniánovy zákoníky začaly studovat na právnických školách v Itálii, zvláště na boloňské univerzitě, a staly se základem přijetí římského práva ve středověku a jeho dalšího šíření.

Zdroje:

KINCL, Jaromír, Valentin URFUS a Michal SKŘEJPEK. *Římské právo*. 2., dopl. a přeprac. vyd., V nakl. Beck 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1995, xxii, 386 s. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 8071790311.

Corpus iuris civilis. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Corpus_iuris_civilis

CIC k dispozici na: <http://webu2.upmf-grenoble.fr/DroitRomain/corpjurciv.htm>